

Vänsterpress om Finska inbördeskriget 1918

Det finska inbördeskriget bröt ut i slutet av januari 1918 och pågick till mitten av maj samma år. Det var ett mycket blodigt och brutalt klasskrig som slutade med ett stort nederlag för arbetarklassen och arbetarrörelsen i Finland. Kriget och dess efterbörd kostade närmare 40000 liv, av dem över 20000 ”röda” som avrättades eller avled i fångläger efter krigets slut.

Hundraårsminnet (2017) av ryska revolutionen uppmärksammades mycket, genom utgivning av böcker, specialnummer av tidskrifter och ett otal artiklar i vänsterpressen och annan press. Finska inbördeskriget fick inte tillnärmelsevis lika stor uppmärksamhet, även om det 2017 kom en läsvärd bok, *Finska inbördeskriget* av Tobias Berglund, Niclas Sennerteg, som fick positiva recensioner i svensk dagspress. Det förekom även en del andra artiklar om inbördeskriget i den vanliga pressen, men förvånansvärt litet fann väg till vänsterpressen. Tex skrev *Flamman och Revolution* ingenting. Inte heller *Proletären* skrev något eget, men publicerade i alla fall en gratis e-bok: [Vad gjorde du i Finland, far?](#).

Nedan återges de tre artiklar som undertecknad hittat i den svenska vänsterpressen.¹ De har kompletterats med två artiklar (den ena en bokrecension) ur den finska tidskriften *Ny Tid* – helt naturligt debatterades inbördeskriget utförligt i Finland.

Lästips, se: [Finska inbördeskriget](#) som innehåller ett flertal artiklar och böcker.

Martin Fahlgren 7/10 2018

Innehåll

Internationalen	1
<i>Finska inbördeskriget 100 år</i>	<i>1</i>
Ny Tid	4
<i>Inbördeskriget belysts hela våren – räcker det nu?</i>	<i>4</i>
<i>Vita perspektiv på inbördeskriget</i>	<i>5</i>
Offensiv	7
<i>Finska revolutionen 1917-18: ”Generalstrejken antog karaktären av revolution”</i>	<i>7</i>
<i>Finland 1918: Hur kunde den vita terrorn segra?</i>	<i>16</i>

¹ Anledningen till att denna artikelsamling kommer ut drygt ett halvår efter senaste artikeln skrevs (i april 2018) är att red. hoppades att fler artiklar skulle komma.

Internationalen

Finska inbördeskriget 100 år

Per Leander

Internationalen 27/1 2018

Röda gardet förbereder sig att försvara Tammerfors.

Det är nu hundra år sedan det finska inbördeskriget i vilket röda arbetargarden stred mot vita borgerliga skyddskårer. Båda sidor ansåg sig ha legitim rätt till makten, men de vita segrade med hjälp av tyska soldater och svenska frikårer. Per Leander skriver om klasskriget som slutade i skoningslös vit terror.

Redan efter den första ryska revolutionen 1905 hade Finland, som ju var en del av det tsarryska imperiet, fått ett eget parlament, lantdagen. I praktiken hade lantdagen inte någon makt, men till skillnad från i Sverige hade man infört allmän och lika rösträtt i Finland så att också fattigare arbetare och kvinnor kunde rösta. Vid valet 1916 vann socialdemokraterna stort, hela 103 av lantdagens 200 platser och fick därmed egen majoritet och kunde bilda världens första demokratiskt valda socialistiska regering.

Efter februarirevolutionen 1917, då tsaren störtades, kunde den finska lantdagen ha fått en verklig politisk betydelse. Men Aleksander Kerenskij, regeringschef i den nya borgerliga ryska regeringen, var emot finskt självstyre och lät upplösa lantdagen, trots de finska socialisternas protester. ”Det var en olaglig handling, en statskupp ovanifrån mot den socialistiska majoriteten”, menade den svenske vänstersocialisten Ivar Vennerström i en riksdagsdebatt om den utveckling som skulle leda fram till inbördeskriget i Finland: ”Denna kupp stöddes av Finlands borgare. I förbittring över detta grova övergrepp vägrade många socialdemokrater delta i valet.”

Vid det nyval som hölls i Finland hösten 1917 fick därför de borgerliga partierna majoritet med 108 mandat och bildade regering under ledning av Pehr Evind Svinhufvud. De finska

socialdemokraterna vägrade att erkänna valresultatet och menade att 1916 års lantdagsval fortfarande gällde. Vid en landsomfattande storstrejk i november visade arbetarrörelsen sin styrka. Både högern och vänstern började därefter beväpna sig och bilda vita skyddskårer respektive röda garden. Den 27 januari 1918 tog socialdemokraterna med vapen i hand tillbaka makten genom att upplösa den borgerliga lantdagen i Helsingfors. Det blev början på det finska inbördeskriget mellan röda och vita, där båda sidor ansåg sig ha den lagliga rätten att styra landet.

”Från finska gränsen meddelas, att arbetarklassens revolutionskommitté utropat den finska arbetarrepubliken, tillsatt sin egen regering och utsett sin egen prokurator. Hela södra och östra Finland har erkänt arbetarrepubliken”, rapporterade de svenska vänstersocialisternas tidning Folkets Dagblad den 30 januari. Den röda regeringen i Helsingfors leddes av Kullervo Manner som förklarade att man nu skulle genomföra sociala reformer för att förbättra arbetarnas levnadsvillkor, förstatliga bankerna och de stora industrierna, samt fördela jorden till bönderna. Men till skillnad från i Sovjetryssland ville de finska socialisterna inte upprätta ”proletariatets diktatur”, utan förklarade att man tänkte bevara det parlamentariska styrelseskicket med fria val.

Svinhufvuds borgerliga regering tog säte i Vaasa. Den vita armén, som leddes av den före detta tsargeneralen Gustaf Mannerheim, hade bättre militärt utbildade soldater, men de röda gardena, som utgjordes av arbetare och torpare, inklusive många kvinnor, var till en början fler och mer segervissa, inspirerade av bolsjevikernas framgångar i Ryssland. Bolsjevikerna hade efter oktoberrevolutionen 1917 erkänt Finlands självständighet, enligt Lenins princip om rätten till nationellt självbestämmande.

Bolsjevikerna stödde den nya röda regeringen i Helsingfors, men eftersom Sovjetryssland låg i fredsförhandlingar med Tyskland var man dock tvungna att formellt inta en neutral ställning till finska inbördeskriget, och Lenin kallade hem de ryska trupper som var stationerade i Finland sedan första världskriget. Men ett par tusen demobiliserade ryska soldater anslöt sig ändå frivilligt till de finska röda gardena. Det var dock ingenting mot de 13 000 tyska soldater som snart kom till Mannerheims hjälp för att strida på den vita sidan.

I Sverige utbröt en hätsk politisk debatt om huruvida man skulle ge militärt stöd till de vita i Finland, något som den liberale statsministern Nils Edén tillsammans med högern förespråkade. Även socialdemokraternas ledare Hjalmar Branting uttryckte sympati med den vita sidan, som han menade var demokratiskt vald, och fördömde de finska socialdemokraternas revolution. Branting var därför till en början beredd att stödja en svensk militärintervention i Finland, påhejad av sin högra hand sjöfartsministern Erik Palmstierna. Men de mötte starkt motstånd i sitt eget parti, bland annat från LO:s ordförande Herman Lindqvist. ”Hur kan du tänka på att skjuta ned finska arbetare?” skrek Lindqvist till Palmstierna i en riksdagsdebatt som visade hur splittrat partiet var.

Samtidigt drog vänstersocialisterna igång en bred opinionskampanj mot svensk militär inblandning i Finland och fick med sig majoriteten av socialdemokraterna och fackföreningsrörelsen i protesterna. Något som gjorde det omöjligt för regeringen att fortsätta överväga en militär intervention, även om Sverige istället sände vapenleveranser i smyg till Mannerheims vita armé.

När den svenska högern förstod att det inte skulle skickas någon officiell svensk militär för att bekämpa den ”socialistiska smittan” i Finland, började aktivister istället att värva en kår med frivilliga kombattanter, vilket uppmuntrades i de borgerliga dagstidningarna. Det var huvudsakligen högerextrema yrkesmilitärer och andra unga män från borgarklassen som anslöt sig, och totalt deltog runt 1500 svenskar på den vita sidan i det finska inbördeskriget. De flesta stred i ett förband som kallades Svenska brigaden, men flera hundra svenska officerare fick även uppdrag att leda andra förband.

En av de svenska frivilliga officerarna var greve Adolf Hamilton, son till talmannen i första kammaren Hugo Hamilton. I ett brev hem till pappa (som Hugo senare stolt återgav i sina memoarer) skrev Adolf att: "Vår livliga förhoppning är, att Lindhagen och Vennerström skall hålla på att förhandla med de röda i Helsingfors, när vi hinner dit. Det är inte bara oss svenskar här som det skulle bereda en särskild njutning att få hänga just dem." Adolf Hamilton syftade i brevet på att Stockholms borgmästare vänstersocialisten Carl Lindhagen hade rest till Helsingfors för att försöka medla mellan de röda och de vita. Även socialdemokraterna Gustav Möller och Arvid Thorberg följde med för att träffa den röda regeringen. Men medlingsförsöket blev fruktlöst, då varken de röda eller de vita sade sig villiga att fredsförhandla.

Det finska inbördeskriget skulle pågå i drygt tre månader, och avgjordes i princip vid slaget om Tammerfors vid månadsskiftet mars-april där de röda besegrades, varefter också Helsingfors föll för de tyska truppernas frammarsch. Den socialistiska regeringen hade tagit sin tillflykt till Viborg på gränsen till Ryssland, och tvingades snart fly vidare över gränsen när staden intogs av de vita i slutet av april.

Båda sidor gjorde sig skyldiga till övergrepp under kriget, men efter den vita sidans seger kulminerade våldet med massavrättningar av arbetare och röda krigsfångar. Den vita terrorn var skoningslöst brutal och utgör ett av de värsta massmord som har förekommit i något europeiskt land, sett till befolkningsstorlek. Mannerheim hade beordrat att de rödgardister som kapitulerade skulle skjutas direkt, en krigsförbrytelse som i Europa ända sedan 1500-talet har betraktats som oetiskt, och som internationellt förbjöds vid 1874 års Brysselkonvention. Även sjukhusen stormades av de vita soldaterna som sköt ihjäl patienter i deras sjuksängar, samt de läkare och sjuksköterskor som hade tagit hand om de sårade röda soldaterna.

Vid krigsslutet hade de vita styrkorna fängslat 80 000 personer. Det var inte bara röda soldater som hade deltagit i striden, utan även många som hade arresterats enbart för att de var medlemmar i det socialdemokratiska partiet, de flesta fattiga arbetare och torpare. Av dessa skulle 10 000 personer dömas till döden. Enligt finsk lag skulle avrättningar verkställas genom halshuggning. Men eftersom det var orealistiskt att döda 10 000 människor med yxa, fick man snabbt anta en ny lag som möjliggjorde arkebusering.

Att bli arkebuserad innebar i alla fall en snabb död. Värre var det i de eländiga fånglägren, där ytterligare 13 500 röda, som inte hade dömts till döden ändå fick svälta ihjäl eller duka under av sjukdomar, samtidigt som deras anhöriga förbjöds att skicka matpaket. De höga dödstalen i lägren avfärdades av de vita med rasistiska skämt om att de röda fångarna dog av sjukdomar som de smittats med efter umgänge med ryssar. Sammanlagt dödades över 23 000 personer i den vita terrorn, vilket kan jämföras med de runt 1500 som dödades i den röda terrorn. Efter terrorn utfärdade Svinhufvud en amnesti för de vita bödlarna, så att ingen skulle kunna åtalas för det massmord de gjort sig skyldiga till.

Den skandinaviska arbetarrörelsen förfasades över rapporterna om den vita terrorns härjningar i Finland och i ett gemensamt upprop vädjade de socialdemokratiska partierna i Sverige, Danmark och Norge, samt de svenska vänstersocialisterna, den vita regeringen i Finland att besinna sig. "De skandinaviska ländernas arbetarklass, som djupt beklagar de grymheter som å omse sidor förekommit under detta inbördeskrig, kan icke stillatigande åse förenämnda våldshandlingar mot finska arbetare från en i den finska klasskampen för tillfället triumferande borgarklass", löd en formulering. Men när Per Albin Hansson, Gustav Möller och Carl Lindhagen försökte lämna över skrivelsen till den finska ambassadören Alexis Gripenberg, vägrade han att ta emot det.

Vid krigsslutet hade Finland i praktiken blivit ett tyskt protektorat, med 10 000 tyska soldater stationerade i landet. Tyskland gavs också monopol över Finlands utrikeshandel och tyska företag fick rätt att etablera sig fritt i landet. Svinhufvud ville till och med att Finland skulle bli en monarki med den tyske prinsen Fredrik av Hessen som kung. En plan som gick om intet

när den tyska revolutionen utbröt senare samma år och kejsaren störtades.

När lantdagen för första gången samlades igen efter krigsslutet den 15 maj 1918, fanns bara en enda av de 92 socialdemokrater som hade valts in hösten 1917, kvar. De övriga hade dödats, fängslats eller tvingats i landsflykt. De flesta finska socialisterna som lyckades fly tog sig till Sovjetryssland, runt 6000 personer inklusive familjemedlemmar. Redan samma år bildade de där Finlands Kommunistiska Parti i exil, med Yrjö Sirola som förste partiledare. Torsdagen den 30 maj 1918 höll den återvändande Svenska brigaden, eller svarta brigaden som vänsterjournalisten Ture Nerman kallade den, en segerparad genom Stockholm. Nerman stod själv vid hörnet av Smålandsgatan och Birger Jarlsgatan, och när militärparaden passerade kunde han inte hålla tillbaka sina känslor utan ropade: ”Fy på er, mördare!” Han blev omedelbart gripen av polis och dömdes att betala 75 kronor i böter för förargelseväckande beteende.

Ny Tid

Inbördeskriget belysts hela våren – räcker det nu?

Janne Wass

Ny Tid 13/4 2018

Mycket har sagts och mycket har skrivits om de blodiga och traumatiska händelserna i Finland under vårvintern för hundra år sedan. För vissa är det variga sår i släktens historia som rivits upp igen, för andra ett år av upprättelse. Det finns också de som knyter näven, tänder den röda lyktan och svär att kämpa vidare. Andra tycker kanske att det nu skulle vara dags att gå vidare, det var ju ändå hundra år sedan.

I den här tidningen får vi ta del av hela denna bredd av röster, dels de som vill gräva vidare, hålla revolutionsårets lykta tänd, inte glömma de döda. Dels de som menar att det vore viktigare att koncentrera sig på de levande.

Båda sidorna har på sitt sätt rätt. Sin historia ska man kunna, och för att minnas måste man diskutera. Men faran med att minnas med passion är att man också faller in i tvivelaktiga tankemönster. Ättlingarna till skyddskårister och vitgardister blir knappast glada av att påminnas om till exempel massmorden på kvinnliga rödgardister. På vänsterhåll ”osäkrar vi vapnen” då någon dristar sig till att tala om ”frihetskriget”.

Och det är inte utan att man blir en aning perplex då en av våra medarbetare sänder oss en inbjudan hen fått av ”Frihetskrigets södra traditionsförening r.f.” till en ”minnesfest för befriandet av Helsingfors”. Med trerättersmiddag och måhända en schnapps eller två ska man alltså sitta och fira ett av vårt lands blodigaste och mest förfärliga tragedier. Som festtalare har föreningen inbjudit sonsonsonen till greve **Rüdiger von der Goltz**, den tyska befälhavare som landsteg med sina soldater i Hangö, och som efter kriget fram till december 1918 fungerade som Finlands de facto rikskansler. Efter första världskriget anslöt sig von der Goltz till Vereinigte Vaterländische Verbände Deutschlands, ett ultranationalistiskt samfund som bland annat inbegrep antisemitiska, militaristiska, fascistiska och auktoritära element. VVVD stödde **Adolf Hitler** i presidentvalet 1932, och von der Goltz fick under landets nazistiska ledning ett antal inflytelserika poster. Han besökte bland annat Finland och gjorde reklam för nazismen, som han ansåg var en alldeles ypperlig rörelse för Tysklands framtid.

Hur tänkte man här, liksom, när man valde festtalare?

Frågan är om det går att gemensamt ”minnas” ett inbördeskrig, eller om det är så att vi fortsättningsvis står på våra ideologiska och familjehistoriska sidor av staketet och beskyller den andra sidan för att minnas fel, eller på fel sätt. Kan vi ens längre ”försonas”, vi som inte var med då det begav sig? Ska det utfärdas offentliga ursäkter? Vem ska då utfärda dem och vem ska acceptera dem? Alla berörda är döda. De ”vita” och ”röda” är historiska begrepp som

är svåra att överföra till dagens politiska och ideologiska landskap. Ska **Petteri Orpo** be **Li Andersson** om ursäkt, eller vice versa? Det känns ju en aning absurt.

Kanske är ett sätt att göra som riksdagen häromledes: över partigränser och utan att peka finger hölls i plenisalen en tyst minut för inbördeskrigets offer. Det tillförde inte mycket analys eller kunskap om kriget, men i tillfället kändes det rätt. Kanske är det dags efter detta minnesår att blicka vidare, framåt.

Vita perspektiv på inbördeskriget

Tom Karlsson

Ny Tid 16/4 2018 (Bokrecension)

Annvi Gardberg, Anders Gardberg, Aapo Roselius: *Över branten. Bröder i krig 1917–1918*. PQR, 2018.

Annvi och Anders Gardbergs och Aapo Roselius bok om händelserna 1917-1918 är en intressant släktkrönika, men visar upp en ensidigt vit tolkning av skeendena, anser Tom Karlsson.

Den 27 januari har jag som vana att tända en röd lykta i mitt fönster. Till minne av och hyllning till den dröm, som fick en lykta att tändas i fönstret till Folkets hus i Helsingfors detta datum 1918. Det var då arbetarna tog makten i Finland genom en revolution. Följderna av att den röda lyktan tändes var katastrofala, men vägen dit följde en helt begriplig rutt. Arbetarklassens kollektiva dröm om bröd och frihet ledde tyvärr till ett grymt krig och en ännu grymmare fred i de vitas dödsläger.

Länge var inbördeskriget en vit fläck på Finlands historiska karta. Antingen skildrades den genom vitmålning av den vita sidan, jägarrörelsen, skyddskåren och **Mannerheim**, eller så var det ett onämnbart tabu, fram till efterkrigstiden och **Väinö Linna**. Tolkningen har följt det politiska klimatet och inte ens benämningen av kriget har man kunnat komma överens om.

Inför hundraårsminnet utkommer det en mängd böcker om kriget, skrivna ur olika synvinklar och skildrande olika aspekter av händelserna. Hundra år har väl varit en tillräckligt lång tid för att skingra de sista resterna av tabu och närma sig materialet utan allt för stor känslomässig bias. Trots detta är vi ändå på många vis fast i större berättelser, må de så vara släktens, ortens, eller ideologins.

Över branten. Bröder i krig 1917–1918 av Annvi Gardberg, Anders Gardberg och Aapo Roselius lovar ett intressant perspektiv. Författarna Gardberg har fascinerats av Carl-Rudolf Gardbergs, och i viss mån hans bröders, dagböcker från deras deltagande på den vita sidan i inbördeskriget och passat på att till 100-årsminnet av kriget skriva en bok utgående från dem. Bröderna var tre borgarynglingar från Åbo, som i tidens aktivistiskt, fosterländskt romantiska anda rusade i väg för att stoppa det röda upproret. För att undvika att boken skall vara allt för partisk, som en berättelse ur tidskriften *Veteranen från år 1918* (det finns faktiskt en sådan), har man valt att parallellt med dagboksanteckningarna ta med material om Åbo-socialisten

Allan Wallenius.

Källbalansen brister

Idén är bra. Gardberg och Wallenius hade mycket gemensamt och kände varandra. De var bägge bibliotekarier och litteraturläskare. Wallenius var också poet och kände personligen många av de författare Carl-Rudolf beundrade. Trots att deras samhällsliga situation inte var så annorlunda, hamnade de ändå på olika sidor i revolutionen och inbördeskriget. Allan Wallenius bror, som var med i jägar rörelsen stred dessutom på den vita sidan.

Tyvärr faller den goda idén på obalansen i materialet, med en tung slagsida mot det vita hållet. Boken lyckas ändå väcka ett intresse för Allan Wallenius, vars öde nog hade varit mera intressant att läsa om. Det skulle finnas mycket att ta reda på om denna bibliotekarie och författare, som blev revolutionär och som så många andra socialister dog i **Stalins** arbetsläger. **Olof Mustelin** och **Sven Willner** har skrivit en del om honom, men mycket finns ännu att dra fram.

Över branten är på sätt och vis ett exempel på tanken att motsättningarnas tid nu är över och att man kan föra fram båda sidorna parallellt med varandra. Men, så är det inte. Motsättningarnas tid är inte över och i valet av utgångspunkt och material väljer man sida också nu. *Över branten* är en vit bok. Det är ingen dålig bok. Den är intressant, väl skriven och redigerad och snyggt illustrerad. Problemen kvarstår. Egentligen får vi inte några nya insikter om inbördeskriget. Boken följer ganska okritiskt ett borgerligt spår, med full respekt för släkttraditionen. Bröderna Gardberg är söner till chokladfabrikören och ägaren till Hellas, Anton Rudolf Gardberg och det är deras syn på inbördeskriget boken för fram. Utgångspunkten är borgarynglingarnas rädsla för barbariet. Då man har villa, stadslägenhet och sommarresidens, ingen brist på lyxig mat och mångdubbel rösträtt i kommunala frågor är det fullt naturligt att man känner sig hotad och vill försvara sina privilegier. Samtidigt kan man försvara sitt engagemang med en romantisk fosterländskhet och tro på att kriget är ett krig för landets självständighet. Hunger, trångboddhet, maktlöshet och kvästa förhoppningar skapar andra bevekelsegrunder och andra berättelser. Naturligtvis är det också intressant att följa borgarynglingens väg in i och erfarenheter av inbördeskriget i dagboksform, men vad berättar det egentligen om själva inbördeskriget? Ganska litet. En del om Nystadskårens bravader och militära manövrar, speciellt striderna på Åland. Det är helt naturligt, då Anders Gardberg är överste till professionen.

Inga verkliga förklaringar

Dagboken är en förrädisk källa och i det här fallet behandlas den dessutom med silkeshandskar. Den är naturligtvis subjektivt klassbunden och följer dessutom genrens krav på en viss jargong och en aning romantisk längtan efter flamman där hemma. Ingenting sådant som skulle ha kunnat förklara den brutala och folkmordsliknande behandlingen av de röda efter kriget kan få någon förklaring här. Kanhända Annvi och Anders Gardberg varit medvetna om dessa brister i boken, då de velat ta med också historikern Aapo Roselius, som forskat mycket kring inbördeskriget, i sitt projekt.

I och med den rätt så okritiskt ljusa bilden av de vita krigarna förblir boken inte så mycket annat än en mera utvecklad version av *Veteranen från år 1918*. Ett sken av objektivitet man har råd med, då man antar att motsättningarnas tid är slut. Men, jag tänder nog också nästa januari min röda lykta.

Offensiv

Finska revolutionen 1917-18: "Generalstrejken antog karaktären av revolution"

Per Olsson

Offensiv 6/12 2017

Oktoberrevolutionen i Ryssland fick ett entusiastiskt mottagande från arbetare och förtryckta runt om i världen. Inte minst i angränsande Finland. Den socialistiska oktoberrevolutionen i Ryssland fick ett entusiastiskt mottagande från arbetare och förtryckta runt om i världen. Inte minst i angränsande Finland, som sedan 1809 hade varit under rysk överhöghet – ett storfurstendöme i tsarens rike, som bolsjevikerna benämnde som "nationernas fängelse". En vecka efter oktoberrevolutionen, i början av november enligt dagens kalender, inledde arbetarrörelsen i Finland en generalstrejk och under några dagar hade arbetarna makten i stora delar av landet.

Generalstrejken i Finland från den 14 till den 19 november var en mäktig styrkeuppvisning och den inhemska borgarklassen, som redan levde i skräck efter oktoberrevolutionen, blev allt mer skärrad. Men att generalstrejken avbröts på randen till ett revolutionärt genombrott gav den försvagade överheten tid att återhämta sig och förbereda sin hämnd.

Klasskriget, det finska inbördeskriget från slutet av januari till maj 1918, var en direkt följd av borgarklassens rädsla för att oktoberrevolutionen i Ryssland skulle följas av en socialistisk revolution även i Finland. De vita, kontrarevolutionära styrkorna, med stöd av den tyska imperialismen som sände vapen och 10 000 soldater, besegrade den finska revolutionen 1917-18. De vitas terror för att de "röda skulle förvandlas till en pariakast" under och efter inbördeskriget gav ett fasansfullt exempel på hur långt reaktionen är beredd att gå. Våldets och terrorns omfattning kan bara jämföras med det massmord som ändade Pariskommunen 1871 då uppemot 30 000 människor dödades.

I Finland 1918 dödades 30 000 arbetare, varav 10 000 avrättades under och veckorna efter att stridigheterna hade avslutats. 13 000 dog i de koncentrationsliknande fångläger som sattes upp efter inbördeskriget. 80 000, närmare tre procent av landets befolkning, fängslades. Det som hände i Finland för drygt 100 år sedan gav också en skrämmande bild av vad som skulle ha skett i Ryssland och de andra nybildade sovjetrepublikerna om de vita, kontrarevolutionära trupperna med stöd av 21 utländska arméer hade segrat i det inbördeskrig man startade mot oktoberrevolutionen år 1918.

Kontrarevolutionens besinningslösa raseri år 1918 markerade kulmen på en revolutionär kris som hade uppstått i Finland omedelbart efter februarirevolutionen och tsarens fall i Ryssland i mars 1917. Den dramatiska händelseutvecklingen i Finland 1917-18 är en historia fylld av dyrköpta lärdomar som kan sammanfattas med slutsatsen att den socialistiska revolutionen behöver ett parti och ledarskap för att segra.

Sedan år 1809 hade Finland varit under rysk överhöghet – ett storfurstendöme i det ryska tsarimperiet. I både Ryssland och Finland blev 1900-talets första år en tid av organisering och kamp. År 1899 hade Finlands arbetareparti bildats, som sedan bytte namn till Finlands socialdemokratiska parti (SDP) år 1903. SDP blev tidigt ett massparti. Det fanns en ömsesidig påverkan mellan kampen i tsarens Ryssland och Finland.

Den ryska revolutionen 1905, då massorna reste sig mot tsaren, blev startskottet för omfattande kamp i Finland för demokrati, nationellt självbestämmande och sociala förbättringar.

"Den 13 april 1905 demonstrerade 11 000 Helsingforsarbetare för allmän rösträtt. Det var den dittills största demonstrationen i Finlands historia. Avslutningsmötet samlade 35 000 deltagare"

([Finlands röda garden](#) av Carsten Palmær och Raimo Mankinen).

I slutet av oktober och början av november 1905 inledde Finlands arbetare en storstrejk för att pressa tsaren till eftergifter. Även landets inhemska välbärgade anslöt sig, men klassplitteringen var tydlig. Det var Finlands arbetare och fattiga på landsbygden som gick i bräschen i kampen för självständighet och demokrati. De inhemska borgarna, de som ägde industrierna och jorden, tenderade gång på gång att förenas med den ryska tsarregimen mot massorna. Under storstrejken och i den efterföljande strejkvågen 1906 blev arbetarna tvungna att bilda sina egna försvarsstyrkor, garden. Även de finska borgarna och stora jordägarna beväpnade sig och bildade så kallade skyddskårer som också skulle angripa arbetarkampen.

”Under åren 1906-07 grundade man (borgarna) skyddskårer i syfte att kväva vänsterns revolutionära strävanden. Skyddskårerna och den kejserliga regeringen i Ryssland var sålunda ute i samma ärenden” (Finland 1917-20, del I).

Till följd av den revolutionära kampen i Finland och Ryssland 1905 och 1906 tvingades tsarens regim att göra eftergifter. För Finlands del innebar det att den gamla ståndsriksdagen avskaffades och ersattes av den nya lantdagen – riksdagen – där de 200 ledamöterna skulle väljas i allmänna och lika val. Finland blev därmed det första landet i Europa där även kvinnor fick rösträtt och första landet i världen där kvinnor hade rätt att ställa upp i val. Den finska lantdagen var den tidens mest demokratiska parlament. ”Fruktan för arbetarnas missnöje och reaktionen i Ryssland gjorde att inte ens de konservativa vågade bromsa reformen” (Finland 1917-20, del 1).

År 1905 och 1906 blev också år av snabb organisering, och inflödet av nya medlemmar bidrog till att vrida arbetarrörelsen till vänster. Flera av de personer som skulle spela en tongivande roll i den finska revolutionen 1917-18 – O. W. Kuusinen, Kullervo Manner, Edvard Gylling, Yrjö Sirola med flera, anslöt sig till SDP 1905.

Arbetarnas fruktan för väpnade angrepp mot kampen visade sig vara befogad när ett borgerligt garde gick till angrepp mot strejkande arbetare på Hagnäs torg i Helsingfors i augusti 1906. Efter det blev borgarnas skyddskårer i arbetarnas ögon ”slaktargarden”.

Det första fria valet 1907 blev en enorm framgång för Finlands socialdemokratiska parti som vid kongressen året innan hade tagit flera kliv vänsterut och antagit en programförklaring som förenade den sociala kampen med kampen för nationellt självbestämmande.

Socialdemokraterna blev valets största parti och fick 80 platser av lantdagens 200. Med förfäran fick både tsaren och de inhemska borgarna konstatera att socialdemokraterna och arbetarrörelsen hade tillkämpat sig en väldig styrkeposition.

SDP:s växande styrka speglades också av en mycket snabb medlemstillväxt. ”Vid slutet av 1906 stod de organiserade arbetarna starkare än någonsin. 1904 hade det socialdemokratiska partiet 16 600 medlemmar och 1906 drygt 85 000” (Finlands röda garden).

Åtminstone i förhållande till antalet invånare var Finlands arbetarrörelse vid denna tid världens starkaste. Det demokratiska genombrottet och ökade självstyre som massorna hade vunnit skulle dock inte bli bestående. När den revolutionära vågen ebbade ut kunde tsarismen på nytt konsolidera sin totalitära makt. Lantdagen upplöstes ständigt och Finland utsattes för flera förryskningskampanjer.

Gång på gång släcktes hoppet om genomgripande sociala förbättringar och inte minst ett slut på torparnas påtvingade arrendeförhållande till jordägarna samt lantarbetarnas svåra situation. Det var bland annat genom sin kamp för hundratusentals torpare och lantarbetares rätt som den tidiga socialdemokratin byggdes, vilket skildras på ett mästertligt sätt i Väinö Linnas trilogi *Högt bland Saarijärvis moar, Upp trälar och Söner av ett folk*.

Inom den finska arbetarrörelsen hade inte heller byråkrati och ensidig parlamentarism fått samma fotfäste som i exempelvis den svenska arbetarrörelsen, som också var stark och hade

enorm tyngd i samhället redan innan revolutionsåren 1917 och 1918. Det fanns ingen kår av parlamentsledamöter och fackliga ombudsmän i Finland som tenderade fjärma sig från medlemmarnas villkor och se sig som medlare i klasskampen.

Finland var visserligen först med allmän och lika rösträtt, men parlamentet stängdes gång på gång och självstyret stannade på papperet. Den kommunala rösträtten var ännu starkt begränsad och det tillsammans med att arbetarrörelsen i Finland tvingades konfrontera både tsarismen och den inhemska kapital- och godsägarklassens motstånd gjorde att den starka kamptradition man hade etablerat 1905-06 hölls vid liv även när vinden vände efter 1907 och aktiviteten gick ned.

Första världskrigets utbrott 1914 innebar för Finlands del ett ökat förtryck med strejkförbud och att allt fler ryska trupper stationerades i landet. Finland lydde i praktiken under en rysk militärdiktatur.

Finska arbetare slapp dock att bli inkallade, men de överklassöner som tjänstgjorde som officerare i den ryska armén deltog entusiastiskt i den ryska imperialismens krig. En av dessa finska officerare var Gustaf Mannerheim som sedan skulle bli de vita gardenas överbefälhavare och chefsbödel.

Tsarens upprustningar och byggprojekt i Finland för att försvåra en tysk invasion gav under krigets första år upphov till en högkonjunktur och fortsatt industrialisering. Men samtidigt med krigskonjunkturen ökade varubristen och priserna steg. Särskilt djup blev livsmedelskrisen i de stora städerna. År 1917 var krigskonjunkturen över och tiotusentals arbetare kastades ut i arbetslöshet.

I valet 1916 vann Socialdemokraterna en historisk valseger och fick egen majoritet – 103 platser – i lantdagen, men det skulle dröja innan den på tsarens order stängda lantdagen skulle öppnas igen.

Först med februarirevolutionen (i mars enligt dagens kalender) i Ryssland 1917 kom lantdagen att mötas, och dess socialistiska majoritet skulle bli ett direkt hot mot såväl Finlands kapitalister och storbönder som med tiden mot den provisoriska regering som bildades i Ryssland efter februarirevolutionen. Denna fick först ett varmt välkomnande i Finland av arbetarna och landsbygdens fattiga som jublande förenade sig med de revolterande ryska soldaterna i Finland.

Tsarens fall öppnade för en offensiv från Finlands arbetare för att ta igen vad man hade förlorat under krigsåren samt för 8-timmars arbetsdag och kommunal rösträtt.

Den nya provisoriska regeringen i Ryssland, som borgarna idag hyllar som ”demokratisk”, insisterade dock på att en samlingsregering skulle bildas i Finland och att lantdagen skulle förbli en icke-suverän församling. Den provisoriska regeringens storryska hållning och vilja att fortsätta kriget innebar att den snabbt kom i konflikt med såväl massorna i Finland som i Ryssland.

Den provisoriska regeringens partier var bara beredda att ge Finland starkt begränsad och villkorad autonomi. I Ryssland var det endast bolsjevikerna som gav fullt stöd till Finlands rätt till självbestämmande, inkluderat rätten att bilda en egen stat. Ledningen för de finska socialdemokraterna gick trots det omfattande interna motståndet mot ”ministersocialismen” till sist med på att ingå i en samlingsregering. Den regering som bildades, som kallades senaten, bestod av hälften borgare och hälften socialdemokrater, men på borgarnas sida fanns också den ryske generalguvernören med utslagsröst. Samlingsregeringen var alltså en borgerlig regering, trots SDP:s majoritet i lantdagen.

Senvåren 1917 blev en tid av strejker för 8 timmars arbetsdag och kollektivavtal samt lokala generalstrejker för kommunal rösträtt. Först ut var metallarbetarna som gick ut i strejk i april och beslöt att från och med nu jobba bara 8 timmar.

”När arbetarna på många platser beslöt att tillämpa åttatimmarsdagen hade borgarna ingenting att

sätta emot. Den finländska militären hade upplösts av tsaren 1901 och det hatade gendarmeriet hade upplösts efter mars(februari)revolutionen. Borgarna stod utan både polis och militär och i till exempel Helsingfors tvingades stadsfullmäktige förklara åttatimmarsdagen genomförd lokalt” (*Finlands röda garden*).

Det jäste också på landsbygden – torparna och lantarbetarna inledde en offensiv för sänkt arbetstid.

Arbetare i Åbo på marsch till kommunhuset, som de senare tog makten över.

Genom lokala generalstrejker vann arbetarna representation i de kommunala församlingarna. En borgerlig minister menade att det nu inte längre handlade om normala strejker, utan ”om ett uppror” och den stora borgerliga tidningen *Helsingin Sanomat* skrev förskräckt att massorna på ”egenmäktigt sätt börjat förändra förhållandena”.

Det var en tid av organisering och kamp. I slutet av 1917 hade Socialdemokraterna 120 000 medlemmar, en otrolig siffra, och finska LO 160 000 medlemmar. De nya medlemmarna tenderade vara mer till vänster, och det började växa fram en otålig opposition mot ledningens samarbetsvilja.

Arbetarrörelsen och de borgerliga utkämpade också en avgörande strid om vilken klass som skulle formera den nya statsmakten efter tsardömet fall. Det fanns ingen polis eller inhemsk armé. I städerna kom arbetarnas milis att bli den nya polisen och borgarna skyndade att bilda skyddsskåder som skulle skydda deras klassintressen.

Striden om hur den nya statsmakten skulle byggas och av vilken klass ledde oundvikligen till

att klasskampen tenderade att bli allt mer oförsonlig utan utrymme för kompromisser.

Den finska borgarklassen hade också en allierad i den tyska imperialismen, som strävade efter att expandera österut och som planerade att ta kontrollen över Finland som ett led i krigsföringen mot Ryssland. Den tyska imperialismen försökte givetvis dölja sina erövringsplaner bakom fraser om att man stödde Finlands självständighetssträvanden. Det var tomma löften, men de finska borgarna var nöjda eftersom de nu kunde räkna med militärt stöd från kejsaren i Tyskland i bygget av sin armé mot Finlands arbetare.

Till de nya vapenleveranserna och stödet som Tyskland skulle bidra med ska också läggas att det sedan några år tillbaka fanns en finsk jägarbataljon, som utbildats i Tyskland, och som stred i kejsarens krig mot Ryssland. Omkring 1 000 man ur denna jägarbataljon kom, efter att de som misstänktes hysa vänstersympatier hade rensats ut, i början av 1918 att sändas tillbaka till Finland för att ingå i den kontrarevolutionära vita armén.

Jämsides med att den revolutionära krisen skärptes i Finland växte bolsjevikernas inflytande i Ryssland och bland de ryska soldaterna i ett Finland som inte för inte kallades för den ryska revolutionens röda flank.

Socialdemokraternas konferens i juni 1917 gästades av ryska revolutionärer, både bolsjevikerna och högersocialdemokratiska mensjevikerna. Bolsjevikerna representerades av Alexandra Kollontaj som ”på Lenins uppdrag ställde sig bakom kravet på omedelbar finsk självständighet, samtidigt som hon kritiserade den ryska provisoriska regeringen för att förtrycka små nationer och folk. Gensvaret på hennes tal blev stort från många av delegaterna. Betydligt mindre entusiasm väckte mensjeviken Lydia Cederbaum som i sitt tal menade att frågan om Finlands självständighet istället borde avgöras av en kommande rysk nationalförsamling”, skriver Tobias Berglund och Niclas Sennerteg i den nyligen utkomna boken *Finska inbördeskriget*, som kommer att recenseras i kommande nummer av *Offensiv*.

Vid samma konferens fattades beslut om att SDP skulle gå med i Zimmerwaldrörelsen som förenade de socialdemokratiska partier och aktivister som efter Socialistinternationalens kollaps vid första världskrigets utbrott 1914 reste den socialistiska, internationalistiska fanan mot kriget.

Tyvärr låter författarna till *Finska inbördeskriget* sin skildring av Ryssland och Finland i juli 1917 återupprepa den officiella historieskrivningens lögn. Julidagarna i Ryssland, som föregåtts av Kerenskijregeringens förödande nya krigsoffensiv, beskrivs exempelvis som ”Lenins misslyckade kupp i Petrograd”, och ”Maktlagen” (suveränitetsförklaringen från den SDP-dominerade lantdagen i juli) reduceras till ”debaclet i skuggan av bolsjevikernas första misslyckade kuppförsök”.

Julidagarna var lika lite som Oktoberrevolutionen ”en kupp”. Julidagarna gav besked om att bolsjevikerna hade majoritet bland arbetarna i Petrograd och andra städer, och för den delen också en majoritet bland de ryska truppernas sovjet i Finland. Men bolsjevikerna var medvetna om att det inte räckte för att de förtryckta skulle kunna gripa och behålla makten. Det återstod att vinna över även landsbygdens massor och de arbetare som ännu var beredda att följa mensjevikerna och socialrevolutionärerna.

Trotskij skriver i sin *Ryska revolutionens historia* II: ”Arbetarna och soldaterna skulle under bolsjevikernas ledning ha erövrat makten – men bara för att bana väg för det efterföljande skeppsbrottet för revolutionen. Frågan om makten i nationell skala skulle inte ha avgjorts, som fallet var i februari, genom en seger i Petrograd”.

Att beskriva Julidagarna som en ”bolsjevikernas misslyckade kupp” är ett skamligt brott mot sanningen och historien som endast tjänar till att ursäktas den repression som Kerenskij provisoriska regering inledde mot bolsjevikerna, Rysslands och Finlands kämpande arbetare. Kerenskij regering, en regering av mensjeviker och socialistrevolutionärer, arresterade

Trotsky och andra bolsjevikledare. Lenin tvingades fly. Med hjälp av den borgerliga pressen inleddes en enorm förtalskampanj mot bolsjevikerna med syfte att förhindra en socialistisk revolution.

Julidagarna i Ryssland och den efterföljande repressionen mot bolsjevikerna satte även omedelbara och tydliga avtryck på utvecklingen i Finland.

I juli röstade lantdagens majoritet för den så kallade "Maktlagen", en suveränitetsförklaring som ger makten till den finska riksdagen i alla frågor utom utrikes- och försvarspolitik. I samma veva beslutade lantdagen att införa en lag om 8-timmars arbetsdag och kommunal rösträtt. Men den provisoriska regeringen i Ryssland ställde sig helt avvisande till lantdagens suveränitetsförklaring och gav på nytt ett vittnesmål om sin fientliga inställning till Finlands krav på nationellt självbestämmande.

Denna regering, som borgare beskriver som "demokratisk", stod beredd att svara "Maktlagen" med att införa militärstyre i Finland. Nya trupper skickades också till Finland för att ersätta de som Kerenskij-regeringen ansåg som "opålitliga" och under bolsjevikernas inflytande. Men även dessa nya trupper skulle snabbt stödja bolsjevikerna och därmed inte bli det instrument för repressionen som Kerenskij hoppades på.

De finska borgarna arbetade i tandem med Kerenskijregeringen. Det var också på inrådan av Finlands kapitalister som den provisoriska regeringen upplöste lantdagen och lät utlysa nyval i oktober. Tillsammans med den provisoriska regeringens högste representant i Finland, generalguvernör Stahovitj, röstade senaten för att upplösa lantdagen och upphäva maktlagen, vilket också stoppade införandet av 8-timmars arbetsdag och allmän och lika rösträtt till kommunerna.

"Nu kan vi äntligen få ett slut på socialisternas intriger med bolsjevikerna", sa K J Ståhlberg, det borgerliga Ungfinska partiets ledare, efteråt. Ståhlberg blev efter inbördeskriget Finlands förste president.

"Maktlagen" fick ett enormt gensvar i Finland. En bild av det hopp som tändes ges i Väinö Linna Upp trälar: "Nu hade frigörelsen kommit. Det var möten hela tiden. Med hurrarop och sång: 'Leve åttatimmars arbetstidslagen', 'leve kommunal rösträtt'. Men de allra kraftigaste ropen skallade när man hurrade för maktlagen: 'Leve maktlagen. Nu är vi alla kejsare'". Men efter att de finska borgarna och den provisoriska regeringen förenats mot "Maktlagen" och demokratin tvingades man hålla ett möte som talaren inleder med:

– Kamrater, Ännu en gång måste jag meddela er att vi har blivit bedragna igen. De borgerliga senatorerna har tillsammans med generalguvernören promulgerat (godkänt) upplösningsmanifestet. Än en gång har Finlands folk fått bevittna hur dess länsherrar sålt sitt land för rätten att hålla slavar.

Lantdagens socialdemokratiska majoritet vägrade dock att underordna sig den provisoriska regeringens och borgarnas diktat. Inga socialdemokrater var med i den marionettregering/senat som bildades efter att lantdagen upplöstes och som fungerade som en expeditiönsminister till nyvalet i oktober, som var utlyst för att få bort den socialdemokratiska majoriteten och ge den enade borgerliga fronten en chans att mobilisera inför valet.

Under hösten skärptes läget på alla fronter. Livsmedelsbristen tilltog och kampen om vilken klass den nya staten ska vila på blev allt mer tillspetsad. Under 1917 genomfördes omkring 500 strejker och ur dessa bittra strider växte arbetargardena på nytt fram, särskilt i de industrialiserade områdena i södra Finland.

De borgerligas skyddskårer var poliskårer som skulle skydda storbönder och kapitalister samt om så krävdes angripa exempelvis strejker. Det gjordes redan 1906-07 och det återupprepades 1917, första gången i juli då beväpnade jordägare öppnade eld mot strejkande.

Ibland var skyddskårerna påstådda brandkårer eller ordningsgarden. Men oavsett namn skulle de bli stommen till den kontrarevolutionära armén. De borgerliga gardena var till en början betydligt fler än arbetarnas. Efter att mer än hundra skyddskårer bildats i både augusti och september 1917 fanns borgerliga skyddskårer i åtminstone två tredjedelar av landets samtliga kommuner.

Valet i oktober resulterade i att Socialdemokraterna förlorade sin majoritet, trots att man fick drygt 60 000 fler röster än 1916. Socialdemokraterna, som förklarade valet olagligt efter att lantdagen upplöstes, men som ändå deltog, hade också att brottas med att många arbetare och fattiga på landsbygden började tycka att det inte lönade sig att rösta; att det krävdes mer än parlamentsplatser för att vinna social och nationell befrielse.

Eller som Victor Serge påpekar i sin bok *Year One of the Russian Revolution*: ”Lika lite som det finska proletariatet knappast skulle finna sig i detta valnederlag, kunde den finska borgarklassen vara nöjd med en så osäker ’seger’. Frågan måste avgöras utanför parlamentet. Borgarklassen hade sedan länge förutsett denna utgång och gjorde samvetsgranna förberedelser för ett inbördeskrig. Det var en kraftmätning som det finska socialdemokratiska partiet, som under 20 år hade formats efter den tyska socialdemokratins modell, hade hoppats undvika.”

Av de 92 i SDP som hade valts in i lantdagen fanns bara en kvar – resten var utrensade av den borgerliga kontrarevolutionen.

Den nya lantdagen och den borgerliga senaten/regeringen var oförmögen och ointresserad av att lösa några sociala problem, utan fokus var på att försöka konsolidera en borgerlig statsmakt. Det i sin tur ledde oundvikligen till en skärpning av den revolutionära krisen och upptrappade borgerliga angrepp mot arbetarna och deras organisationer.

Valet följdes av en skärpning av klasskampen och radikalisering – samhället och arbetarrörelsen vreds till vänster. I oktober började arbetarrörelsen på allvar ta sig an uppgiften att bilda arbetargarden, som svar på skyddskårernas växande antal och den vita armé som var under uppbyggnad. Men det skedde inte på ett samordnat och målmedvetet sätt och inte som

en del av medveten politisk strävan, som ett led i förberedelserna för ett revolutionärt socialistiskt genombrott.

Att borgarklassen under hösten 1917 började förbereda sig för att i blod krossa arbetarrörelsen återspeglas inte minst i att kapitalisterna var beredda att finansiera ett massivt program för en militär upprustning av skyddskåren.

Den 3 oktober hölls ett möte i Helsingfors mellan Finlands storkapitalister och bankirer och den blivande staben för den vita armén, där det sades att landet bara kan räddas av väpnade trupper. Storfinansens lovade omedelbart ett miljonlån för inköp av vapen, som regeringen lovade betala med skattemedel så fort man hade besegrat arbetarklassen. Samma månad började vapen från Tyskland att anlända till de kontrarevolutionära styrkorna.

Oktoberrevolutionen 1917 vred den finska arbetarrörelsen snabbt åt vänster, åtminstone dess gräsrotter, och delar av ledningen såg oktoberrevolutionen som ett exempel som omedelbart borde följas och ville inleda en kamp om makten.

Högern inom Socialdemokraterna och den ständigt vacklande mitten motsatte sig ett revolutionärt uppror med ursäkten att tiden inte var mogen, vilket var rakt igenom felaktigt, eller med hänvisning till att ”man kanske inte segrar”. Men i november 1917 var tiden mer än mogen, och för att genomföra även det relativt modesta ”Vi kräver”-programmets krav på sociala reformer, att den beslutade 8-timmarsdagen och kommunal rösträtt skulle träda i kraft, för åtgärder mot livsmedelsbristen och avväpning av de borgerliga skyddskåren, som arbetarrörelsen lagt fram den 8 november skulle ha krävt ett revolutionärt maktövertagande. Oktoberrevolutionens påverkan återspeglas också i LO- och SDP-ledningarna. I det gemensamma Arbetarnas revolutionära centralförbundet bildat stödde en av tre ledamöter kravet på revolutionärt övertagande, och LO krävde en revolution om inte lantdagen godtog ”Vi kräver”-programmet. Den generalstrejk som ledningen enades om att utlysa fick därmed från första början inte karaktären av en kamp om makten, utan begränsades till en styrkedemonstration. Det skulle visa sig vara ödesdigert beslut som också klöv arbetarrörelsen, även om vänstern väjde för att utmana högern och centern. Denna falska strävan efter enhet låter därmed den flygel inom arbetarrörelsen som är främmande för revolutionen att sätta tonen.

Den generalstrejk som LO och Socialdemokraterna beslutade sig för istället för en revolutionär kamp om makten reducerades därför till en styrkeuppvisning. Under generalstrejken som inleddes den 14 oktober, vilket LO-kongressen hade fattat beslut om dagarna innan, tog ändå arbetarna i praktiken över stora delar av Finland. Vid den här tidpunkten hade kontrarevolutionen ännu inte byggt upp någon militär överlägsenhet. Borgarklassen var paralyserad och förvirrad. De skyddskåren som fanns hade kunnat avväpnas.

Men strejkens framgång skrämd även högern inom arbetarrörelsen, som snabbt ville avsluta strejken och helst av allt hitta vägar tillbaka till parlamentarism och ett samarbete med borgarna. Tyvärr fanns det ingen alternativ ledning som kunde ta sig an den akuta uppgiften att konsolidera den makt som arbetarna hade erövrat under generalstrejkens fem dagar. ”Generalstrejken är slut – revolutionen fortsätter”. Under den parollen avslutades strejken och för att ändå ge sken av att man var beredda att fortsätta kampen restes också löftet om att arbeta för att bilda en röd senat/regering i lantdagen. Det sistnämnda – en ”röd senat” – som skulle kunna bildas med parlamentet som grund var ett önsketänkande, men parollen rymde också högersocialdemokraternas förhoppning om att kunna bilda en ny samlingsregering med den härskande klassens politiska representanter.

Men borgarna hade inget intresse av att samregera med högersocialdemokraterna som man ansåg inte längre kunde kontrollera arbetarna och särskilt inte arbetarrörelsens väpnade garden. Borgarna använde istället sin majoritet i lantdagen för att avancera kontrarevolutionen och formera en vit armé, vilket oundvikligen ledde till att den borgerliga senaten/regeringen under statsminister P. E. Svinhufvuds ledning blev allt mer auktoritär, vilket även den

officiella historieskrivningen erkänner.

”I praktiken överfördes den högsta makten med utnämmande av Svinhufvuds senat (den 15 november 1917) från riksdagen till senaten, vilket var en bitter förlust för SDP. De borgerliga fick nytt självförtroende i och med att storstrejken upphörde och detta självförtroende gjorde att de borgerliga höll leden”, skriver Finlands riksdag på sin hemsida.

Under storstrejken skyndade sig lantdagen och senaten att införa 8-timmarsdagen och allmän rösträtt i kommunala val, och man antog även en egen maktlag. Detta för att om möjligt minska storstrejkens mobilisering, men det misslyckades man med. Storstrejken var en enorm framgång och även ledningen smittades av de växande revolutionära stämningarna. Kravet på att arbetarna skulle ta makten diskuterades i det revolutionära centralrådet den 16 november. Det fick först majoritet, men efter påtryckningar från högern avsågs det i en ny omröstning med en rösts övervikt. Bara några dagar senare beslutade samma församling, med knapp majoritet, att avsluta strejken.

Storstrejken avslutades efter att en majoritet av partiets ledamöter hade sagt nej till att bilda en ny arbetarregering på grundval av strejkkommittéerna och det arbetarstyre som hade börjat etableras lokalt. Arbetarna hade makten, men ledningens beslut innebar att den borgerliga makten fick tid till återhämtning och beväpning. Det var förödande i en tid av hotande inbördeskrig.

Kritiken var också utbredd mot att storstrejken hade avslutats innan den riktigt hade hunnit börja och att ledningen slog till reträtt när förutsättningarna för ett revolutionärt genombrott var som störst. Ledningen ”gav order om reträtt i det ögonblick då arbetarna tycktes närma sig segern”, menade med rätta kritiska arbetare i Åbo.

Till och med borgerliga historieskrivare tvingas erkänna detta. ”Strejken föll väl ut och antog nästan karaktären av en revolution, trots att ingen egentligen ledde händelserna. På många håll tog strejkkommittéerna över makten, arbetet upphörde i synnerhet på industriorter och arbetargardenas makt tilltog. Den kraftlösa och förlamade motparten kunde bara följa med händelsernas gång. De moderata socialistledarnas avsikt var att genom strejken avleda folkets uppmärksamhet från revolutionen och istället få till stånd en vilja att förbättra förhållandena genom reformer. Detta misslyckades dock och istället försvagades partiledningens grepp om massorna ytterligare” (Finland 1917-20, del I).

Högern inom arbetarrörelsen, med stöd av centerns ständiga vacklande och sviktande tilltro till arbetarklassens styrka, reducerade storstrejken till en mobilisering som knappt hade börjat kännas innan den avslutades. I avsaknad av ett revolutionärt alternativ, likt bolsjevikerna i Ryssland, banade detta vägen för det blodiga nederlaget i klasskriget 1918. Dessförinnan och skrämmd av storstrejken och Oktoberrevolutionen hade den borgerliga senaten i början av december, officiellt den 6 december, utropat Finlands självständighet. Socialdemokraterna röstade emot borgarnas självständighetsförklaring och lade fram en egen som också innebar ett erkännande av sovjetregeringen vilket borgarna var emot, då de ansåg att varje erkännande skulle försvåra störtande av densamma.

Det var arbetarnas kamp i Finland och Oktoberrevolutionen som gav Finland självständighet. När den finska regeringen till sist översände självständighetsansökan i slutet av december accepterades den omedelbart av sovjetregeringen den sista december 1917.

Efter det började en snabb nedräkning mot inbördeskriget. Arbetarrörelsen delades, om än inte formellt, med en revolutionär del med stark ställning i de större städerna, särskilt bland de röda gardena som S-ledningen förlorat kontrollen över.

Men den härskande klassen hade efter storstrejken fått den tid de behövde för att till en början hemligt och sedan öppet förbereda sig för klasskriget och i mitten av januari överlämnade den bonapartistiska senaten makten till Mannerheim som får fria händer att ”återställa ordningen”.

Vad som sedan händer ska belysas i kommande artiklar. Men arbetarrörelsens genomslag i Finland, trots öket av både nationellt förtryck och brutalt klassförtryck, är både en källa till inspiration och ett mäktigt exempel på den styrka som den kollektiva kampen besitter.

Men när Finland officiellt firar 100 år den 6 december är det inte arbetarnas kamp och Oktoberrevolutionen som kommer att hyllas, utan den borgerliga regering och den härskande klass som också bär ansvaret för ett av historiens större brott – massmordet på 30 000 arbetare och fattiga 1918, vilket aldrig får glömmas.

I dagens kamp för socialism hedras och hålls minnet av tidigare generationers kamp levande. Det är endast genom att arbetarna och de förtryckta tar makten som i oktober-november i Ryssland för 100 år sedan som världen kan befrias från allt våld och förtryck.

Finland 1918: Hur kunde den vita terrorn segra?

Per Olsson

Offensiv 21/2 2018

Röda garden i Finland stred hjältemodigt mot den vita terrorns kontrarevolution.

Sent den 27 januari 1918 tändes en röd lykta på Folkets hus i Helsingfors. Det var signalen om den finska arbetarrörelsens revolutionära uppror. En ny revolutionär regering tillsattes – folkkommissariatet – och landets södra del som hyste såväl landets storstäder som industri var i arbetarnas händer. Resten av landet förblev dock i händerna på den borgerliga regeringen, som tagit sin tillflykt till Vasa, och den vita kontrarevolutionära armén under Gustaf Mannerheims ledning.

Samma natt som revolutionen inleddes i Helsingfors gick den vita armén till attack mot kvarvarande ryska trupper i Österbotten i nordvästra Finland. De ryska trupperna (5 000 man) tillfångatogs samt avväpnades och den vita armén började därefter avancera mot revolutionens – de rödas – fästen. Det blev inledningen på det finska inbördeskriget som var ett blodigt klasskrig som rasade till maj 1918.

Efter att ha krossat arbetarnas revolution i blod övergick den vita sidan till att likvidera arbetarrörelsen. Antalet som efter inbördeskriget föll offer för kontrarevolutionens bestialiska

terror var betydligt fler än antalet döda stridande.

Av de 30 000 som dog på den röda sidan var det ungefär en sjättedel som dog i själva striderna. Övriga avrättades, mördades eller dog i de koncentrationsläger som kontrarevolutionen inrättade efter kriget. Minst 23 500 arbetare föll offer för den vita terrorn vars omfattning bara kunde jämföras med slakten på de revolterande arbetarna i Paris 1871 (Pariskommunen).

Över 80 000 arbetare och fattiga sattes i fängelse och tiotusentals förklarades statslösa och förlorade sin rösträtt. Terrorns syfte var att för evigt förhindra att den revolutionära socialismen åter fick ett fotfäste i Finland. Landet ”måste befrias från bolsjevismen”, sa de vitas befälhavare Gustaf Mannerheim i en tidningsintervju i mitten av februari 1918 och fortsatte: ”De revolutionära har gjort sig skyldiga till högförräderi och uppror, straffet för detta är döden” (citerat i Tobias Berglund & Niclas Sennertegs bok *Finska inbördeskriget*). När den finska lantdagen (riksdagen) på nytt samlades efter klasskrigets slut samtidigt som den vita terrorn rasade som värst var det bara en enda av de totalt 92 socialdemokratiska ledamöterna som kunde delta – Matti Paasivuori, som hade varit motståndare till revolutionen. Övriga 91 var antingen döda, fängslade eller på flykt, vilket innebar att 45 procent av väljarna representerades av en ledamot.

Det var på nåder av den tyska militären, som efter klasskriget hade makten i södra Finland, som det socialdemokratiska partiet kunde börja verka – men nu som ett rakt igenom högersocialdemokratiskt parti som gjorde allt för att distansera sig från det gamla masspartiets revolutionära ideal.

Vad som hände i Finland första halvåret 1918 för 100 år sedan är för evigt en varning om hur långt den härskande klassen är beredd att gå för att försvara sin ordning – kapital- och godsägarväldet.

Den finska revolutionens nederlag innebar ett svårt slag för den nya socialistiska stat som hade börjat byggas i det angränsande Ryssland efter oktoberrevolutionens triumf. Det finska klasskriget fick också en omedelbar fortsättning i de vita styrkornas offensiv i Ryssland och övriga sovjetrepubliker. Den tyska imperialismen som hade skickat 10 000 soldater till Finland för att slå ner revolutionen hade nu trupper som inte stod långt ifrån Petrograd – oktoberrevolutionens centrum.

Nederlaget i klasskriget var inte oundvikligt, utan en följd av att arbetarrörelsens ledning in i det längsta tvekade att fullt ut använda den enorma styrka som de socialdemokratiska organisationerna och fackföreningsrörelsen hade.

Särskilt ödesdigert blev beslutet att i förtid avblåsa den framgångsrika storstrejken (en generalstrejk) i november 1917 då förutsättningarna var som mest gynnsamma för ett fredligt socialistiskt genombrott. Under generalstrejken tog arbetarna och landsbygdens fattiga, inspirerade av oktoberrevolutionen, makten i stora delar av Finland, samtidigt som den härskande klassen var lamslagen och paralyserad. De borgerligas skyddskårer, som skulle bli den vita armén, var dåligt beväpnade, utan samordning och underlägsna arbetarnas försvarsstyrkor – de röda gardena.

”Storstrejken 1917 visade att borgarna inget starkt fotfäste hade. De hade inte heller militär utrustning i någon större omfattning”, vittnar en arbetare i boken *Finlands Röda garden* av Carsten Palmær och Raimo Mankinen och tillägger att i november 1917 hade ”vi kunnat upprättat socialism”.

Om generalstrejken hade blivit inledningen till ett revolutionärt uppror skulle de röda arbetargardena ”inte mött något avgörande motstånd, för de vitas miliser valde i stort sett att avvakta (...) Skyddskårsrörelsen var så svag under strejken att de på de flesta orter höll sig undan och lät arbetargardena agera fritt” (*Finska inbördeskriget*). När generalstrejken

avblåstes av en oenig ledning var besvikelsen stor och beslutet innebar att kontrarevolutionen fick tid och möjlighet att förbereda sig för en väpnad motoffensiv.

En ny borgerlig regering (senat) under ledning av Pehr E Svinhufvud tillsattes, som i början av december deklarerade Finlands självständighet. Den borgerliga regeringen fattade beslutet endast av skälet att man själv ville ta åt sig äran av att Finland äntligen var fritt. Men det var oktoberrevolutionen som befriade inte bara Finland, utan även övriga nationer som hade förtryckts under det storryska tsarväldets ok. I Finland var det arbetarrörelsen som hade stått i spetsen för självständighetskampen, medan de inhemska borgarna vacklade och ständigt var beredda att förena sig med tsarens myndighet mot arbetarna och landsbygdens fattiga. ”Medan arbetarrörelsen inte såg något problem med att förena nationell frigörelse med klasskamp såg många borgare det som förräderi. Den djupa konflikt som skulle leda till inbördeskriget började forma sig redan under tidiga sommaren 1917”, skriver Aapo Roselius i antologin *Då var det 1917* (recenserad i *Offensiv* #1281-82).

Sommaren 1917 hade borgarna gjort gemensam sak med den ryske generalguvernören, som formellt var regeringens ordförande, och upplöst lantdagen (riksdagen). Detta var borgarnas svar på att lantdagens socialdemokratiska majoritet hade avgett en separationsförklaring samt beslutat att införa 8-timmars arbetsdag och allmän och lika rösträtt även i kommunval.

Efter att den ryske tsaren tvingades abdikera i mars 1917 följde ett enormt uppsving för den finska arbetarrörelsen, som inom loppet av några månader vann mer än 100 000 nya medlemmar. Särskilt växte fackföreningarna, som i förhållande till landets befolkning, drygt 3 miljoner invånare 1917-18, blev Europas starkaste.

De nya unga medlemmarna tenderade vara till vänster om ledningen och kom att utgöra stommen i de röda garden (arbetargarden) som byggdes upp för att försvara arbetarorganisationerna under det stormiga 1917 som var ett år av revolter och kamp, men också av tilltagande nöd och massarbetslöshet.

Klasskrigets ursprung var de allt mer oförsonliga klassmotsättningarna som kom att prägla 1917. Ytterst handlade de många striderna om vilken klass som skulle ha kontroll över den nya statsapparat som skulle byggas efter att den gamla hade rasat samman.

Efter generalstrejken i november 1917 blev den inhemska borgarklassen allt mer desperat och övertygad om att det endast var med vapenmakt som ”ordningen” kunde återställas och kapitalismen räddas. I början av januari 1918 beslöt den borgerliga regering, som bildades efter att Socialdemokraterna hade förlorat sin majoritet i lantdagen i valet i oktober 1917, att överlämna makten till den vita armén som bildades ur de skyddskårer som kapital- och jordägarna hade byggt upp.

I den officiella förklaringen beskrivs denna borgerliga regering ”som landets lagliga regering”, men det är en missvisande etikett på en regering som blir allt mer diktatorisk och som hade den ryska borgerliga provisoriska regeringens övergrepp på Finlands rätt till nationellt självbestämmande att tacka för att den kunnat bildas.

Medlen – pengar – till denna vita armé kom från ”bank och- industrikretsarna i Finland som kände sig hotade år 1917” (Finland 1917-20, Ett land blir fritt, del 1). Vid ett möte i oktober 1917, anordnat av Helsingfors börsklubb, lovade Finlands banker och storbolag att betala vad som krävdes för att skyddskårerna skulle kunna köpa vapen från Tyskland.

”Militärkommitténs ordförande Hannes Ignatius (skyddskårernas ledare och blivande general i den vita armén) höll ett föredrag där han betonade att landet hotades av anarki och att läget bara kunde räddas med hjälp av väpnade trupper. Bankernas representanter besvarade Ignatius vädjan genom att omedelbart bevilja ett lån på 2 miljoner mark” (Finland 1917-20, band 1). Innan 1917 var slut hade de första vapenleveranserna hunnit anlända från Tyskland. Med vapenleveranserna följde även den första gruppen av soldater från den finska Jägararmén,

som hade utbildats i och stridit för kejsarens Tyskland i första världskriget under namnet den 27. Kungliga Preussiska jägarbataljonen.

Som ett led i krigsförberedelserna beslöt den borgerliga senaten, som nu hade koncentrerat all makt i sin hand (lantdagen var helt åsidosatt) att ge general Gustaf Mannerheim, som hade tjänat i tsarens armé, fullmakt att återställa den kapitalistiska ordningen. ”Jag reser omedelbart norrut till Österbotten för att sätta upp en armé och arméstab. Det kommer att ta tre och en halv månad innan landet är befriat”, lär han ha svarat efter att ha blivit utsedd till chefsbödel med diktatorisk makt (biografin Gustaf Mannerheim av Dag Sebastian Ahlander – en hemsk hyllningsskrift).

Tyvär var arbetarrörelsens ledning inte lika målmedveten och beslutsam i sina förberedelser inför de stundande avgörande striderna. Socialdemokraterna (SDP) och fackföreningarna var massorganisationer som kunde mobilisera hundratusentals arbetare i städerna och på landsbygden, men långt ifrån alla inom ledningen var revolutionära socialister. Till det ska läggas avsaknaden av erfarenheter och att en majoritet av de ledande, inkluderat flera som senare skulle vara med och bilda Finlands kommunistiska parti i exil i Moskva, hela tiden vacklade mellan reformism och revolution.

I avsaknad av revolutionärt socialistiskt massparti, likt de ryska bolsjevikerna, hade den senkomna signalen till ett revolutionärt uppror inte föregåtts av noggranna förberedelser – politiskt och militärt. När den röda lyktan tändes i Helsingfors var det vid en tidpunkt där klassfienden efter månader av förberedelser stod stridsberedd och kontrarevolutionen redan var på väg att ta över stora landområden.

Kontrarevolutionens trupper var vid inbördeskrigets utbrott mer samordnade och bättre organiserade än arbetarnas röda garde. Vidare leddes den vita armén av utbildade och även krigsvana officerare samt kunde räkna med militärt stöd från den tyska imperialismen och från Sverige. I kraft av detta fick de vita snabbt ett militärt övertag och inom ett par veckor låg stora delar av Finland i de vitas händer. De röda gardena fick inrikta sig på ett försvar av södra Finland, vilket omfattade mindre än en femtedel av landets yta, men hälften av befolkningen. Det hårt ansatta Sovjetryssland kunde bara erbjuda liten militär hjälp i form av vapenleveranser och stridande till den finska revolutionen. I februari 1918 hade den tyska armén inlett en ny storoffensiv mot den nya sovjetstaten och erövrat nya landområden, bland annat Baltikum. Inför hotet av fortsatt tysk offensiv och utan egna trupper hade sovjetregeringen under Lenin och Trotskij inget val än att underteckna en tvångsfred i Brest Litovsk i början av mars för att vinna tid i väntan på revolutionens spridning till Västeuropa.

Det sovjetiska stödet till de röda gardena har oftast överdrivits. Totalt beräknas antalet ryska soldater som ingick i de röda gardena till dryga 1 000, vilket ska jämföras med att den tyska imperialismen totalt skickade 12 000 soldater till Finland för att strida med de vita. Till det kunde den vita sidan tillgodoräkna sig över 1 200 hemvändande soldater från Jägarrörelsen i Tyskland samt de totalt 1 000 man som tjänstgjorde i ”den svenska brigad” som högern i Sverige satte ihop för att stödja kontrarevolutionen i Finland samt ytterligare flera hundra svenska officerare och underofficerare som anslöt sig direkt till den vita armén.

Många av de svenska officerare som deltog som frivilliga på den vita sidan kom att tillhöra Mannerheims stab, vilket efter inbördeskriget belönades med de högsta chefspositionerna inom den svenska Försvarsmakten och säkerhetstjänsten. Många av de svenska frivilliga officerarna ingick sedermera i landets maktelit och genom livet bar de med sig ett hat mot arbetarrörelsen. ”Åtskilliga (av de svenska frivilliga officerarna) var länge organiserade i djupt konservativa klubbar och föreningar medan några blev nazister som Martin Ekström, Archibald Douglas, Eric von Rosen och Gustaf Hallström” (Finska inbördeskriget).

När det finska inbördeskriget bröt ut styrdes Sverige av en koalition mellan Socialdemokraterna och Liberalerna, två partier som förenades i fruktan för den socialistiska revolutionen

och som därför var benägna att ge stöd till den finska borgarklassen och Mannerheims arméer. Men det motstånd som detta mötte på hemmaplan gjorde det svårt för regeringen och särskilt för Socialdemokraterna att tillmötesgå den vita sidans krav på vapenleveranser från Sverige. Socialdemokraterna, som vid den tidpunkten ännu var ett arbetarparti men med en borgerlig ledning, var också under stark press från en organiserad vänster och då främst Socialdemokratiska Vänsterpartiet (SSV) som hade bildats i maj 1917.

Den svenska S-ledningens första reaktion på klasskriget var att fördöma systerpartiet i Finland och brännmärka dess handlande (från den 17 januari) som ”oförklarligt” och ”en kupp som förnekade demokratin”. Men det var en hållning som gick på tvärs med den starka känsla av solidaritet som fanns med den finska arbetarklassen och som bara växte i takt med att sanningen om vad som hände i Finland uppdagades.

Och det var framför allt SSV:s förtjänst, vars kampanj mot högerns aktivism för ett svenskt militärt ingripande i Finland för att stoppa vad högern benämnde som de ”rödass terror” mötte enormt gensvar.

”Opinionsrörelsen vann en väldig anslutning; inte bara att antalet möten var ovanligt stort, antalet deltagare i dessa möten var också ovanligt stort. Den övervägande delen av den svenska arbetarklassen var i rörelse”, skriver Carl Göran Andræ i sin bok *Revolt eller reform. Sverige inför revolutionerna i Europa 1917-1918* om de möten som SSV ordnade i februari 1918. Krav växte på en storstrejk eller åtminstone transportstrejk för att stoppa högerns aktivism och vapenleveranser till Finland.

”Talet om en transportstrejk bedömdes så allvarligt av SJ-chefen att han manade regeringen att inte tillåta att landets järnvägar användes för att transportera frivilliga och vapen till Finland. Sådillvida blev också opinionsrörelsen en framgång för vänstern; man lyckades allvarligt försvåra rekryteringen av frivilliga och hejda den öppna exporten av vapen”, skriver Carl Göran Andræ vidare och drar slutsatsen att massaktionerna i solidaritet med Finlands arbetare: ”Förhindrade ett officiöst (mer eller mindre officiellt) svenskt ingripande på den vita sidan och begränsade avsevärt möjligheterna att på ett framgångsrikt sätt genomföra en större frivillig insats”.

Vänsterns kampanj var en starkt bidragande orsak till att ”den svenska brigaden” aldrig blev fulltalig och att högern och överklassen fick ge upp kravet på ett direkt militärt ingripande. Men på hemliga vägar, och uppenbarligen med myndigheternas goda minne, kunde vapen från Sverige levereras till den vita sidan. Regeringen godtog också – och gav till och med skydd – till de tyska konvojer som färdades över svenska vatten för att leverera vapen och Jägarörelsens soldater till Finland, samt beslutade under stark sekretess att bevilja export av vapen till Finland.

Regeringen stoppade inte heller de många hundra officerare som hade hörsammat Mannerheims begäran om att Sverige borde bistå med ”officerare, främst ett par stabs-officerare, underbefäl och specialutbildat manskap, särskilt artillerister” (Finska inbördeskriget).

Med en stor del av Finlands yta under sin kontroll och efter att de röda gardena hade misslyckats att gå till motoffensiv kunde de vita styrkorna inleda sin framryckning mot revolutionens styrkefäste Tammerfors.

Utgången av det tre veckor långa blodiga slaget om Tammerfors med omnejd i mars-april 1918, där den ”svenska brigaden” för första gången deltog i strid, skulle tillsammans med att den tyska imperialismens trupper samtidigt landsteg i Hangö i södra Finland bli avgörande. Det sistnämnda, den tyska invasionen, gjorde det till sist omöjligt för de röda gardena att skicka ytterligare förstärkningar till Tammerfors.

Tammerfors och dess industriområden var ”arbetarrörelsens kärnland” och den kanske

viktigaste staden i de röda gardenas försvarslinje. Efter långa hårda strider och tusentals döda och skadade var arbetarnas styrkor starkt tillbakapressade. Den allt mer ojämna striden ändrades den 6 april då de röda gardenas kvarvarande styrkor kapitulerade. Omkring 2 000 arbetare dog i försvaret av Tammerfors, varav hälften dödades i fångenskap. På den vita sidan stupade 600 stridande.

11 000 rödgardister, eller misstänkta rödgardister, togs till fånga av de kontrarevolutionära styrkorna, många av dem blev omedelbart avrättade. Den vita terrorn i Tammerfors gav en fasansfull bild av det skräckvälde som snart skulle härska i hela Finland.

Gustaf Mannerheim ledde den vita kontrarevolutionära armé som utförde massakrer mot de finska arbetarna.

”Hämnden mot de besegrade började redan innan striderna om staden var över. Inte bara vid godsmagasinet vid järnvägsstationen arkebuserades fångar på löpande band. Här och var runtom i staden sköts rödgardister och ryska soldater som hade gett upp, ibland skedde dödandet på öppen gata inför ögonen på förbipasserande” (Finska inbördeskriget).

Även den ”svenska brigaden” deltog i avrättningarna. ”Svenska brigaden var en del av den vita krigsstyrkan och det finns inget som tyder på att svenskarna skulle ha gjort undan när det gäller verkställande av avrättningar”, skriver Aapo Roselius i sin bok *I bödlarnas spår*. De kvinnor som hade stridit på revolutionens sida drabbades särskilt hårt av den vita terrorn. Innan de tyska trupperna landsteg i Hangö den 3 april hade Åland och skärgården hamnat under Tysklands militära kontroll. De tyska truppernas invasion av Åland hade definitivt stoppat den svenska regeringens ambitioner om att Åland skulle inlemmas i Sverige (I februari hade svensk militär skickats till Åland för att införliva ön med Sverige, men dessa trupper fick dras bort efter att tyska trupper hade landstigit på Åland i början av mars). De 10 000 tyska soldater som anlände till det finländska fastlandet i början av april 1918 hade målet att snabbt erövra huvudstaden Helsingfors, men man mötte betydligt hårdare motstånd än väntat. Det skulle ta flera dagar av svåra strider innan den tyska Östersjödivisionen kunde hålla ”segerparad” i Helsingfors under hyllningar av huvudstadens välbärgade. Efter Tammerfors och sedan Helsingfors fall var det bara fråga om veckor innan hela Finland låg under kontrarevolutionens järnhäl.

De sista striderna stod i Viborg, som erövrades av de vita den 29 april, och den 16 maj höll Mannerheim sin segerparad i Helsingfors där också den ”svenska brigaden” deltog.

Den vita terror, som stegrats i takt efter att kontrarevolutionen inlett sin framåtskridande offensiv i mars, kom att trappas upp efter att inbördeskriget avslutats. De vita förbjöd även matleveranser till de tiotusentals som hölls fångna, vilket gjorde fånglägren till dödsläger.

I likhet med Francos fascistiska trupper under det spanska inbördeskriget 1936-1937 var Mannerheims vita arméer beredda att släppa det blinda raseriet fritt för att sedan kunna härska över dem som hade överlevt morden och terrorn.

Mannerheim, som ensam ville framstå som ”nationens räddare” och ledare samt som önskade att Finland skulle alliera sig med den brittiska imperialismen, kom efter inbördeskriget i konflikt med regeringen som värnade banden till den tyska imperialismen. Den finska borgarklassen dolde heller inte att man önskade delta i den tyska imperialismens kolonisering av delar av Baltikum och Polen. Dessutom närde de finska borgarna drömmen om ett Stor-Finland med början i en erövring av Östkarelen i Ryssland.

Finland var efter inbördeskriget till stor del under den tyska imperialismens kontroll. I utbyte mot att kejsaren skickade vapen och soldater till Finland hade den tyska imperialismen fått monopol på Finlands utrikeshandel och andra ekonomiska förmåner så länge inbördeskriget pågick. En tysk tidning beskrev Finland som ”en stat, som ställt sig halvt självständig i sitt förhållande till Tyskland”.

För att ytterligare befästa alliansen med Tyskland gick den nya vita regeringen ner på knä för kejsar Wilhelm II för att den skulle säga ja till att hans son, prins Oscar, blev kung i Finland. Det var bara kejsarens arrogans – Finland ansågs ”för litet och obetydligt” för att styras av en medlem av kejsarfamiljen – som gjorde att dessa planer fick läggas på is. När sedan den tyska revolutionen bröt ut i november 1918 tvingades den finska borgarklassen att helt överge sin tyskorienterade politik och sökandet efter en monark, istället fick man på nytt vända sig till Mannerheim som utsågs till ny riksföreståndare och statschef.

Den tyska revolutionen 1918 blev också inledningen till en akut revolutionär kris i Sverige. Den sordin som det ohyggliga nederlaget i Finland hade lagt på stämningarna i Sverige förbyttes efter rapporterna om den tyske kejsarens fall till optimism och kamp för demokrati och socialism. Samtidigt fruktade landets överklass att timmen var slagen.

Ett revolutionärt genombrott 1918-19 i Sverige, Tyskland och andra europeiska länder skulle i ett slag ha ändrat historiens gång och isolerat de vita i Finland där bödlarna hyllades som ”fosterlandets hjältar”. Men så skedde inte, vilket banade väg för nya tragedier och att det skulle ta decennier innan sanningen om den vita terrorn i Finland sakteligen uppdagades och offren äntligen kunde börja få upprättelse.